

تحولات مدیریت نظام مالیاتی

گفتگو با: دکتر علی اکبر عرب‌مازار
رئیس سازمان امور مالیاتی کشور

روشنی از فرایند کار و چگونگی تحول نظام مالیاتی نداشتیم ولی خوشبختانه الان در جایگاهی هستیم که می‌توانیم ببینیم چه کاری باید انجام بشود. جزئیات کار مدون شده است و کارها به پیش می‌رود. اگر کار به انتها برسد آنجاست که محصول کار می‌تواند نظام مالیاتی را با شرایط روز سازگار سازد. در متحول ساختن نظام مالیاتی نگاه سازمان نگاه سیستمی است، چنین نیست که فقط یک جزء از ساختار را ببینیم و تحول در آن ایجاد کنیم. ابعاد مختلف ساختار از نیروی انسانی، مودیان، از روشها تا نحوه انجام کارها در نظر است. همچنین در این طرح یک موضوع جایگاه ویژه دارد و آن ذینفعان طرح هستند. این ویژگی برمی‌گردد به این که چه نهادهایی در این نظام با سازمان تعامل دارند. برای مثال، سازمان تعامل کاملی با قوه قضائیه دارد ولی این رابطه تاکنون در هیچ جا تعریف نشده است. ما دائماً با بانک ملی ارتباط داریم تا برای مثال طرح سبب‌ها را برای مالیات‌دهندگان در سیستم فعال کنیم. این طرح بسیاری از مشکلات ما را حل و از رفت و آمد بی‌سبب مودی به حوزه مالیاتی جلوگیری می‌کند. ولی انجام این کار نیاز به هماهنگی با شبکه بانکی دارد. سیستم باید تست شود تا خدای نکرده معضلاتی پیش نیاید.

حسابرس

در طرح اصلاح نظام مالیاتی، حسابداران رسمی چه موقعیتی دارند؟

حسابرس

از این که دعوت ما را پذیرفتید و در گفتگو شرکت کردید، سپاسگزاریم.

در ابتدا جا دارد از جنابعالی و همکارانتان به خاطر تلاشهای بی‌وقفه در متحول ساختن نظام مالیاتی قدردانی کنیم و این سؤال را مطرح کنیم که در این مهم تا کجا پیش رفته‌اید؟

عرب‌مازار

نظام مالیاتی یکی از نظامات اساسی بخش اقتصاد است و اگر این نظام بتواند به نحو احسن عمل کند ابزار مناسبی را در اختیار مدیریت اقتصاد کشور قرار می‌دهد. نظام مالیاتی را می‌توان از ابعاد مختلف نگاه کرد. معمولاً در مقالات علمی درباره سیاستهای مالیاتی خیلی می‌نویسند اما مدیریت نظام مالیاتی کمتر مورد بحث قرار می‌گیرد. مدیریت نظام مالیاتی نقش موثری در پیاده کردن صحیح سیاستهای مالیاتی دارد. تلاش ما این است که موضوع مدیریت نظام مالیاتی و مباحث مربوط به استقرار صحیح نظام مالیاتی را در کشور باز کنیم و مسئولان و مردم را نسبت به آن حساس کنیم.

اصلاح مدیریت نظام مالیاتی نیاز به مبانی قانونی داشت که در قانون برنامه سوم پیشبینی شد. در این قانون اصول کلی تحولاتی که قرار بود در نظام مالیاتی اتفاق بیفتد در قالب یک بند مطرح شد و به‌طور طبیعی استقرار قانون و حل و فصل جزئیات و پیچیدگیهای کار به دوش مسئولان اجرایی قرار گرفت. در آن زمان تصویر

در این طرح حسابداران جایگاه ویژه‌ای دارند. در بازنگری برنامه سوم پیشبینی کردیم که ماده ۲۷۲ می‌تواند فعال شود و جایگاهی حقوقی پیدا کند که به تدریج راه افتاده است. اعتقاد بنده این است که در نظام مالیاتی باید کاری اساسی بکنیم. باید کار را به مردم بسپاریم ولی همزمان باید بتوانیم نظامات کنترلی را دقیق سازیم. باید بتوانیم روند کار را کنترل کنیم به نحوی که کار بر مبنای صحیح انجام بشود. لذا من اول عرض کنم که ما تاکید داریم جایگاه حسابداری و حسابرسی را در کشور تقویت کنیم و حسابرسی مالیاتی هم باید انجام بشود. وقتی جایگاه حسابرسی تقویت شود یکی از اساسی‌ترین مسائل ما که بحث شفافیت گزارشگری مالی است و آثار آن بسیار فراتر از بحث حسابرسی مالیاتی است و در روابط با سایر کشورها تاثیر زیادی دارد، حل می‌شود. اما بحث حفظ جایگاه و سلامت حرفه حسابداری هم بسیار مهم است. ما اینجا نباید این حرف را بزنیم و نیاز است که خود جامعه حساس باشد و دقت داشته باشد و مانند تمام مجموعه‌های حرفه‌ای در کشور اعضای حرفه باید بیش از همه نسبت به سلامت حرفه حساس باشند. جامعه، دولت و نهادهایی که از خدمات این حرفه استفاده می‌کنند نیاز دارند نسبت به این حرفه و سلامت اعتقاد پیدا بکنند. لذا دفاع از هویت صنفی و کار حرفه‌ای به نظر من در جایگاه اول، وظیفه خود جامعه حسابداری است. به نظر من یکی از اساسی‌ترین کارها این است که بتوانیم در مرحله مقدماتی که حرفه در حال

در سازمان امور مالیاتی هم حدود ۲ یا ۳ سال پیش کمیته‌ای را تشکیل دادیم که بتوانیم در این موضوع مشارکت کنیم. این که مسائل چگونه حل بشود خیلی مهم است؛ ما خودمان حل کنیم یا اجازه بدهیم دیگران بیایند حل کنند. ما باید یک تعامل سازنده با نهادهای ذیربط داشته باشیم تا بتوانیم بسیاری از مشکلاتمان را حل کنیم. مسلماً در این زمینه به اعتماد متقابل و همکاری متقابل نیاز است و امیدواریم تلاش‌هایمان به ثمر برسد و به ارتقای جایگاه حسابرسی در کشور بینجامد. ما به نوبه خودمان در سازمان مالیاتی یک نظارت اطلاعاتی کاملاً کنترلی داریم در مورد موضوعات مربوط به جامعه. خیلی از مواردی که اتفاق می‌افتد حتماً جامعه را مطلع می‌کنیم. در مورد مسائل مرتبط با جامعه و نسبت به عملکرد خود حسابداران رسمی حساس هستیم و فکر می‌کنم خود من به عنوان حسابدار رسمی و عضو این جامعه می‌باید به موضوع حساس باشم که اگر ما ادعا می‌کنیم که امضامان معتبر است و گزارش را برای حسابرسی می‌دهیم خودمان اول حسابرس خوبی برای خودمان باشیم. ما کاملاً نسبت به اظهارنامه‌هایی که خود حسابداران رسمی ارائه می‌کنند حساس هستیم. اینها را داریم چک می‌کنیم و حتماً اگر مواردی باشد منعکس می‌کنیم به جامعه حسابداران رسمی و برخورد خواهیم کرد. چون کسی که قرار است معتمد دولت باشد باید خودش در این اعتماد دقت داشته باشد و اظهارنامه‌ای که خودش ارائه می‌کند نمونه باشد.

حسابرس

طرح جامع مکانیزاسیون به کجا رسیده است؟

عرب مازار

طرح جامع مکانیزاسیون ما جزء برنامه‌های اصلی مان است. الان حجم بالایی از وقت و منابع ما در این جهت دارد حرکت می‌کند. مسلماً تبدیل یک نظام سنتی به یک نظام نوین، هم وقت می‌برد هم دقت و وسواس زیادی می‌خواهد. ما تمام اقداماتی که انجام می‌دهیم باید با قانون منطبق باشد. مشکل ما، که روند تغییرات را کند می‌کند، تفاوت سیستم مالیاتی با سیستمهای نرم‌افزاری در سایر سازمانهای کشور مثل شبکه بانکی است. ما ناچاریم تمام تغییر و تحولات را همزمان با ارائه خدمات به مودی انجام بدهیم.

حسابرس

سازمان امور مالیاتی در بحث قبلی چه نقشی برای خود قائل است؟

حسابرس

چه کارهایی برای جلب اعتماد مودیان مالیاتی صورت گرفته است؟

عرب مازار

ما در مورد بحث اعتمادسازی روی سیستم هم خیلی داریم کار می‌کنیم. یکی از کارهایی که دارد انجام می‌شود بحث هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی است که داریم به‌طور کلی به آنها حالت استقلال می‌دهیم از حوزه‌های مالیاتی و این کار انشاءالله از تهران شروع خواهد شد. ماهیتش این است که الان هیئت‌های حل اختلاف در کنار ادارات مالیاتی ما هستند و به نوعی ارتباط مستقیم با حوزه‌های اجرایی دارند. اگر این طور باشد به طور کلی نگاه مردم به حوزه علیرغم هر عملکردی که هیئت داشته باشد، نگاهی است که گویا هیئت و حوزه یکی است و هدف این است که این دو، از هم تفکیک شود. مضمون اصلی تحولات نظام مالیاتی در حال حاضر «مدیریتی» است و محور آن اجرای درست قانون است. کوشش ما این است که بخش دادرسی مالیاتی از بخش تشخیص و وصول مالیات جدا باشد. مودی باید احساس کند که بخش دادرسی استقلال دارد و ممیز هم متوجه می‌شود که یک بخش مستقل می‌تواند در مورد تصمیمات او قضاوت کند. در این صورت اعتماد به ما بیشتر می‌شود، ضمن این که ما مکانیزم‌های کنترلی خودمان را در سیستم به وجود می‌آوریم؛ یعنی حوزه مالیاتی مکلف است در جایی بیاید جواب بدهد. آن رای که داده به چه صورت است، تشخیصی که داده به چه اسنادی است. خوب بخشی از انتقاداتی که به سیستم ما می‌شود همین است. مسلماً ما هم نیاز به برنامه ریزی داریم و هم نیاز به اخذ بسیاری از مجوزها. برای برخی از تغییرات و تحولات بحث تامین بودجه مطرح است، بحث فضای اداری و محدودیتهایی که دستگاه‌های دولتی دارند. ولی تلاش داریم بتوانیم تغییر ملموسی در ارائه خدمات مالیاتی در جامعه ایجاد کنیم و مردم آن را احساس کنند. در طرح‌هایی که پیاده کردیم داریم آمار می‌گیریم و در نظرسنجی که توسط روابط عمومی صورت می‌گیرد معلوم می‌شود که این اقدامی که صورت گرفته در رضایتمندی مردم و مودیانی که مراجعه می‌کنند به حوزه‌های مالیاتی ما و تحولاتی که دارد صورت می‌گیرد چقدر توانسته تاثیرگذار باشد.

همزمان باید کارکنان سیستم جدید را آموزش داد و آنها باید خود را به روش قدیم نیز انجام دهند. این یک مقدار از آن سرعت مطلوبی که داریم می‌کاهد. خوشبختانه طلیعه‌های این کار بروز کرده و نتیجه داده است و می‌توان گفت در آینده خیلی از تغییرات و اصلاحات را می‌بینیم. ما معمولاً برنامه ریزی می‌کنیم، سیستم که آماده شد در یک حوزه مالیاتی تست می‌کنیم، مدتی اجازه می‌دهیم کار جلو برود، بعد از این که دیدیم کار جواب داد و اشکال ندارد از جنبه‌های قانونی نگاه می‌کنیم، از جنبه مودی نگاه می‌کنیم، از جنبه‌های مدیریتی به آن نگاه می‌کنیم، بعد که کار تست ما جواب داد این را دوباره در ۵ حوزه دیگر تست می‌کنیم. از کارهایی که در سال گذشته انجام شد، بحث نقل و انتقال املاک بود. مودی مالیاتی در این حوزه شکل خاصی دارد. نزدیک به ۱/۵ میلیون مودی داریم که برای پرداخت مالیات در جریان نقل و انتقال ملک به حوزه مالیاتی می‌آیند، پرداخت می‌کنند و می‌روند. معمولاً این نوع مودیان با قانون مالیاتها آشنا نیستند و وقت زیادی از ایشان گرفته می‌شود و تعداد زیادی از نیروی انسانی سازمان نیز در آنجا درگیر بودند. از آنجا شروع کردیم و تقریباً کارمان جواب داده است. مودی مراجعه می‌کند به حوزه، کافی است مدارکش را بدهد، سریعاً به او جواب می‌دهند. این باعث شد کار سرعت زیادی بگیرد و از اتلاف وقت مردم و ممیزان مالیاتی جلوگیری شود. روشهای کار در دست استانداردسازی است و بسیاری از استانداردهایی که دارد صورت می‌گیرد، مثل معافیتها و مجوزها، با این هدف است که همه حوزه‌های ما در کشور با یک کیفیت کار را ارائه بدهند. مسلماً بحث تشخیص، بحث کلیدی ماست. شاید مشابهت داشته باشد با کار حسابرسی. اگر بخواهیم از این نظام موجود برویم به طرف نظام نوین مکانیزاسیون، در هر صورت روشهای کار تغییر می‌کند. از پروژه‌های اساسی که در دست اقدام است استانداردسازی روشهای تشخیص است که بتوانیم نسبت به منابع مختلف در بخش مستغلات، مشاغل، شرکتهای، روش استاندارد کار را بیرون بیاوریم و در نتیجه حوزه‌های مالیاتی مکلف می‌شوند بعد از آموزش دیدن دقیقاً یکسری استانداردها را رعایت کنند تا به تشخیص برسند و این، کار را خیلی تسریع می‌کند و به بهبود روشها و رفع نواقص ناشی از سلیقه‌ای انجام دادن کار کمک می‌کند.

حسابرس

آیا حسابداران رسمی در طرح مالیات بر ارزش افزوده نقشی دارند؟

عرب مازار

یکی از مواردی که ممکن است برای جامعه حسابداری کشور جالب باشد، این است که در طرح مالیات بر ارزش افزوده جایگاه حسابداران رسمی را دیدیم. در آنجا موضوع کاملاً متفاوت است با وضع سیستم موجود. در آنجا کسی که پرداخت کننده مالیات است و افعال پرداخت کننده مالیات نیست. چون مالیات بر مصرف است، مصرف کننده نهایی مالیات را پرداخت می کند. تمام مودیان باید هر ۲ ماه به ۲ ماه اظهارنامه بدهند و ظرف ۱۵ روز باید تسویه بشود، اگر نشود دولت مکلف است ۲/۵ درصد جریمه روی آن بپردازد. زمان رسیدگی در این مورد خیلی کوتاهتر از آن اظهارنامه‌ای است که در پایان تیرماه داده می شود و حوزه مالیاتی وقت دارد یک سال بعد به آن رسیدگی بکند. در اینجا دیدیم اگر بتوانیم نقش حسابداران رسمی را فعال بکنیم هم کمک می شود به ارتقای جایگاه حسابداران رسمی و هم موجب سرعت بخشیدن به کار حوزه‌های مالیاتی می شود که اگر حسابدار رسمی اظهارنامه را مهر کرد حوزه مالیاتی باید فوری آن را بپذیرد. ما پیشنهاد دادیم که حتماً در این بخش از نظام مالیاتی بتوانیم از خدمات حسابداران رسمی استفاده بکنیم که یک مودی بتواند در طول سال هم از خدمات حسابدار رسمی استفاده کند. اگر این سیستم را داشته باشیم بسیاری از مودیانی که از نظر ما مودی شناخته شده و دارای سابقه مناسب هستند سرعت کارشان در چرخه بازگشت پول خیلی بیشتر می شود و می توانیم راحت تر تسهیلات بهتری برای آنها ایجاد کنیم.

حسابرس

خیال ندارید خدمات حسابدار رسمی را در همه عرصه‌ها توسعه بدهید مثل سایر کشورها یعنی هر اظهارنامه‌ای که داده می شود اصولاً توسط حسابدار رسمی تنظیم و ارائه بشود؟

عرب مازار

این نوع خدمات را در کشورهای خارج مشاوران مالیاتی ارائه

می کنند که ما در ایران هنوز این حرفه را به صورت یک تشکل حرفه‌ای و رسمی و پاسخگو نداریم.

مشاور مالیاتی در واقع مودی را راهنمایی می کند که چگونه درآمد خود را با رعایت درست قوانین و مقررات اظهار کند و در تعیین درآمد مشمول مالیات مسئولیتی ندارد. حوزه مالیاتی با دیدن مهر مشاور مالیاتی احساس اطمینان می کند که مودی از یک شخص باصلاحیت کمک گرفته و حداقل از لحاظ فرم رعایت اصول را کرده است. ولی این دلیل نمی شود که آن فرم بعداً کنترل نشود. به عبارت دیگر کمک مشاور مالیاتی تنها موجب سهولت در پذیرش اظهارنامه می شود. در هیئت تشخیص صلاحیت بحثهایی مطرح شده بود که حسابدار رسمی برای این که بتواند امضا کند باید مدارجی را طی کند. در جامعه حسابداران رسمی ایران ما رتبه بندی فنی و حرفه‌ای نداریم و این نقطه ضعفی است. باید امکان این کار باشد و حسابداران رسمی رتبه بندی شوند. حسابدار رسمی باید احساس بکند که در این فرایند باید بکوشد، از خودش همت نشان بدهد، سلامت کار نشان بدهد، تجربه فنی و همه اینها را نشان بدهد، اخلاق حرفه‌ای را رعایت بکند تا بشود آن حسابداری که واقعاً جایگاه دارد. در این طبقه بندی شما امکان می دهید که دستمزدها متفاوت بشود، مشتریان بر اساس رتبه حسابدار بتوانند مراجعه کنند و کسی که حسابدار رسمی است با ۳۰ سال سابقه کار، می تواند طرف مراجعه شرکتهای بزرگ قرار گیرد. شاید درست این باشد که حسابداری که تازه به عضویت جامعه درآمده است مجاز باشد تا سقف معینی امضا کند و اگر اندازه مودی از سقف بالاتر باشد باید حسابدار دیگری که سقف مجاز بالاتری دارد امضا کند. الان بسیاری از مودیان کوچک هستند که حاضرند برای استفاده از مشاوره حسابدار رسمی رقمی را بپردازند ولی این رقمی نیست که برای حسابدار رسمی کنونی مقرون به صرفه باشد. اما اگر رتبه بندی را اعمال کنیم حسابدار رسمی جوان که کار هم ندارد می تواند به پزشکان، اصناف و صاحبان مشاغل آزاد خدمت ارائه کند. باید جامعه دنبال این کار را بگیرد و به آن سو برود.

حسابرس

امیدواریم شاهد موفقیت‌های بیشتر سازمان امور مالیاتی باشیم. از شما مجدداً سپاسگزاری می کنیم.

